

Результаты исследования. Предложено уточнение определений понятий «управление», «менеджмент» и «предпринимательство» с акцентированием внимания на особенностях функционирования аграрного менеджмента в системе агробизнеса.

Элементы научной новизны. Предложено под понятием «агробизнес» понимать деятельность, связанную со всеми сферами аграрно-промышленного комплекса, а словосочетания «аграрное производство» и «сельскохозяйственное производство» считать синонимами. Доказано, что сельскохозяйственное и промышленное производство, как виды экономической деятельности, качественно отличаются между собой как источники получения дохода. Объясняется это тем, что для сельского хозяйства присуща убывающая отдача от ресурсов, а для промышленности - возрастающая. Убывающая отдача от ресурсов вызывает снижение продуктивности ресурсов, в частности трудовых и фонда заработной платы, а возрастающая - повышение продуктивности ресурсов и фонда заработной платы. Именно поэтому в странах с аграрной и добывающей экономикой количественно и качественно ниже доходы от реализации продукции в сравнении с индустриальными странами. В агропромышленных формированиях совмещаются сельское хозяйство и промышленность, что является их конкурентным преимуществом по сравнению с другими формами ведения агробизнеса.

Практическая значимость. Предложенные в исследовании уточнения базовых понятий аграрного менеджмента и агробизнеса, а также характеристика особенностей сельского хозяйства и промышленности как видов экономической деятельности и отраслей агропромышленных формирований позволят расширить и систематизировать научные исследования в аграрной экономике и менеджменте. Табл.: 1. Библиогр.: 14.

Ключевые слова: менеджмент; управление; менеджер; аграрный менеджмент; агробизнес; отдача от ресурсов.

Демьяненко Сергей Иванович - доктор экономических наук, профессор, заведующий кафедрой экономики и менеджмента агробизнеса, Государственное высшее учебное заведение «Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана» (г. Киев, просп. Победы, 64/1)

E-mail: demyapenko@kneu.edu.ua

ORCID iD <https://orcid.org/H-5079-2017>

Стаття надійшла до редакції 23.11.2018 р.

Фахове рецензування: 10.12.2018 р.

Бібліографічний опис для цитування:

Дем'яненко С. І. Аграрний менеджмент в системі агробізнесу. *Економіка АПК*. 2018. № 12. С. 42 – 50.

*

УДК 330.5:568.512.62

JEL Classification: M 42; Q12; Q10; B40

DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201812050>

О.В. КСЬОНОВА, кандидат економічних наук

Експрес-діагностика внутрішньої соціальної ефективності сільськогосподарських підприємств: методичне забезпечення

Мета статті - дати визначення показників внутрішньої соціальної ефективності сільськогосподарських підприємств. Запропонувати авторську методику експрес-діагностики внутрішньої соціальної ефективності.

Методика дослідження. Використано методи аналізу і синтезу, теоретичного узагальнення, абстрактно-логічний метод, зокрема прийоми індукції та дедукції (при уточненні категоріально-понятійного апарату дослідження), моделювання (при визначенні критеріїв для діагностики та їх взаємодії). Основною гіпотезою дослідження є те, що внутрішня соціальна ефективність включає п'ять параметрів, які увійшли до окресленої моделі оцінки.

Результати дослідження. Виділено дві складові соціальної ефективності виробництва сільськогосподарської продукції. Зовнішня соціальна ефективність - якісна характеристика виробничого процесу, що відображає рівень задоволення суспільних потреб у певному товарі чи послугі. Внутрішня соціальна ефективність - якісна характеристика виробництва, що характеризує рівень задоволення в процесі виробництва потреб суб'єктів, безпосередньо в ньому задіяних.

Внутрішня соціальна ефективність включає в себе п'ять головних категорій: «управління трудовими ресурсами», «взаємовідносини в колективі», «професійний і особистий розвиток», «матеріальне стимулювання та соціальне забезпечення», «умови праці».

Елементи наукової новизни. Запропоновано авторську методику експрес-діагностики (МОВСЕ®) діяльності сільськогосподарських підприємств, яка ґрунтується на найбільш об'єктивних і значущих параметрах, дозволяє дати

© О.В. Ксьонова, 2018

кількісну оцінку внутрішньої соціальної ефективності. Зазначена методика захищена «Свідоцтвом про реєстрацію авторського права на твір».

Практична значущість. Експрес-діагностика внутрішньої соціальної ефективності на основі МОВСЕ® дозволяє керівництву сільськогосподарських підприємств отримати найбільш повну та об'єктивну характеристику внутрішньої соціальної ефективності підприємства на основі комплексного аналізу, виявити сильні та слабкі місця соціально-кадрової політики, а також пріоритетні напрями для її удосконалення з метою ефективного використання кадрового потенціалу. Табл.: 1. Рис.: 2. Бібліогр.: 13.

Ключові слова: соціальна ефективність; методика; модель; експрес-діагностика; критерії; соціально-кадрова політика.

Ксьонова Олена Валеріївна - кандидат економічних наук, старший науковий співробітник відділу організації наукових досліджень та інноваційного розвитку, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» (м. Київ, вул. Героїв Оборони, 10)
E-mail: ksenova89@gmail.com

Постановка проблеми. В умовах стрімкого підвищення стандартів якості життя ефективність суспільного виробництва виступає не тільки конкретним фінансовим результатом, але являє собою і об'єктивну категорію, досягнення якої на всіх етапах виробничого процесу становить основу забезпечення потреб сучасного суспільства. Тобто, ефективність певною мірою слугує характеристикою якості суспільних відносин в процесі виробництва, розподілу та споживання економічних благ в умовах їх лімітованого обсягу. При цьому, досягнення ефективності виробництва сільськогосподарської продукції, як найважливішої складової товарів народного споживання, є одним з основних гарантів продовольчого самозабезпечення і соціально-економічної стабільності будь-якої держави. Таким чином, на сучасному етапі головною метою ефективного виробництва стає використання суспільних благ найоптимальнішим способом для отримання найвищого результату.

Разом із тим ефективність агропромислового виробництва видається цілісною системою, що об'єднує в собі соціальну та економічну складові, які тісно взаємопов'язані між собою та є один для одного основою для підвищення і розвитку. Так, досягнення соціальної ефективності виступає значною передумовою економічного розвитку, і навпаки, без отримання економічного ефекту під загрозою опиняється розвиток соціальний. А недооцінка керівництвом підприємств соціальної складової ефективності не дозволяє повною мірою реалізувати можливості трудового колективу. Відповідно, тільки націлене на досягнення як економічної, так і соціальної ефективності підприємство може забезпечити собі стійкий розвиток у перспективі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ефективність, як соціально-економічний показник, властива майже всім сферам діяль-

ності, в тому числі й процесу суспільного виробництва, де ефективність, як одна з актуальних проблем сучасної економічної науки, знайшла своє відображення в працях провідних учених. Значимі результати в її вивчення отримані як вітчизняними, так і зарубіжними фахівцями, зокрема, В.Г. Андрійчуком [1], Е.Г. Аніміцею [2], О.М. Бородіною [3], Ф.М. Бородкіним [4], В.С. Дієсперовим [5], М.Й. Маліком [6], О.В. Ульяновим [7] та ін. Дослідники одностайні в тому, що ефективність суспільного виробництва - це перш за все якісна характеристика, яка є відображенням рівня розвитку продуктивних сил і ступеня забезпечення суспільних потреб. А категорію «ефективність» доцільно розглядати як відношення кінцевого результату виробництва до обсягу задіяних в процесі виробництва ресурсів. Однак до цього часу відсутня єдина точка зору з приводу трактування, а також методики її дослідження. Різноманітність поглядів учених із приводу цього соціально-економічного показника зумовлена багатогранністю форм відображення результату, видів і суб'єктів господарювання, які працюють для досягнення даного результату. При цьому, на теперішній час також не визначені і методологічні основи найповнішого кількісного визначення соціальної складової ефективності виробничого процесу.

Мета статті - дати визначення показників внутрішньої соціальної ефективності сільськогосподарських підприємств. Представити авторську методику експрес-діагностики внутрішньої соціальної ефективності.

Виклад основних результатів дослідження. В контексті проведеного дослідження було поставлено завдання вичерпно проаналізувати соціальний аспект ефективності агропромислового виробництва, а саме показник соціальної ефективності виробництва сільськогосподарської продукції, який на сучасному етапі набуває дедалі більшого

значення як для окремого індивіда, так і для суспільства в цілому. Разом із тим, як уже зазначалося, в процесі аналізу сучасної економічної літератури не було виявлено єдиної системи показників і об'єктивної методики її визначення.

У зв'язку з цим запропоновано авторську методику кількісного визначення показника соціальної ефективності. В першу чергу було виділено дві складові соціальної ефективності сільськогосподарського виробництва.

Зовнішня соціальна ефективність, на наш погляд, це якісна характеристика виробничого процесу, яка виступає відображенням рівня задоволення суспільних потреб у певному товарі чи послугі.

Внутрішня соціальна ефективність, яка й слугує об'єктом представлено дослідження - це якісна характеристика виробництва, що відображає рівень задоволення в процесі виробництва потреб суб'єктів, безпосередньо в ньому задіяних.

При цьому, експрес-діагностику внутрішньої соціальної ефективності виробництва сільськогосподарської продукції представляється можливим здійснити на основі комплексної моделі оцінки внутрішньої соціальної

ефективності (МОВСЕ[®]), яка адаптована до сучасних умов господарювання і дає можливість найбільш повної кількісної оцінки основних складових внутрішньої соціальної ефективності в умовах конкретного підприємства.

Враховуючі сучасні економічні реалії, трудові ресурси є основою діяльності та розвитку будь-якого підприємства. Людські ресурси являють собою невичерпний резерв підвищення ефективності діяльності підприємства, важливу складову стратегічного потенціалу, що впливає на конкурентоспроможність та визначає напрями подальшого розвитку [8].

У цих умовах внутрішня соціальна ефективність виробничого процесу набуває виключного значення, адже її головна мета - створення у колективі умов для найбільш повного розвитку особистого та творчого потенціалу кожної людини. На нашу думку, внутрішня соціальна ефективність включає у себе п'ять головних складових (категорій), що дозволяють розглянути її як цілісну систему, що і слугує основою комплексної моделі оцінки внутрішньої соціальної ефективності (МОВСЕ[®]). Концептуальна схема моделі зображена на рис. 1.

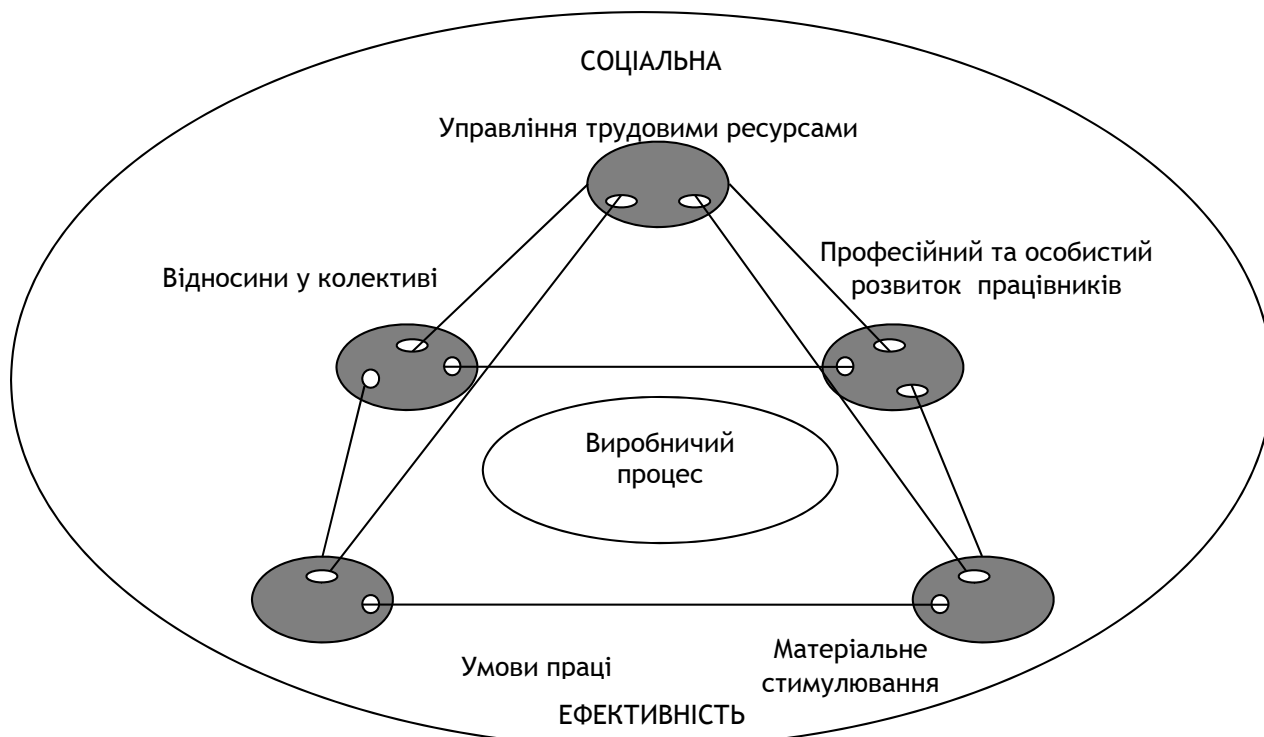

Рис. 1. Концептуальна схема МОВСЕ[®]

Джерело: Розроблено автором.

1. Категорія «управління трудовими ресурсами» характеризує свідомий, складний і багатофакторний процес, якому властиві специфічні особливості та закономірності

[9]. При цьому основними параметрами соціальної ефективності управління трудовими ресурсами, на наш погляд, є:

- чіткість і конкретність постановки цілей і завдань роботи;
- об'єктивність і неупередженість керівництва;
- підтримка ініціатив та дотримання інтересів трудового колективу;
- справедливий розподіл обов'язків між працівниками;
- комунікативні процеси між підлеглими і керівниками.

2. Категорія «взаємовідносини в колективі» розкриває один з основних нематеріальних компонентів задоволеності власною роботою для кожної людини. Не викликає сумніву, що психологічний клімат, який склався в колективі, безпосередньо впливає на настрій людей і стан, який у свою чергу значною мірою позначається на ефективності та продуктивності праці. Відповідно, з метою якнайповнішого аналізу цієї категорії було виділено п'ять параметрів соціальної ефективності взаємовідносин у трудовому колективі:

- вирішення і запобігання конфліктним ситуаціям і трудовим суперечкам;
- позавиробниче спілкування між працівниками;
- схвалення і підтримка колективом корпоративних цінностей та ідеологій;
- обмін професійним досвідом між співробітниками;
- психологічна атмосфера в колективі.

3. Категорія «професійний і особистий розвиток» визначає сутність систематичного вдосконалення професійних та особистісних якостей у процесі трудової діяльності. У результаті відбувається підвищення компетенції як окремого працівника, так і колективу в цілому, що у свою чергу виступає основою збільшення показників результативності та продуктивності праці [11]. Основними ж параметрами цієї категорії є:

- можливість кар'єрного росту;
- розвиток ініціативності та лідерства;
- можливість отримання освіти без відриву від виробництва;
- створення умов для професійного навчання та підвищення кваліфікації;
- освоєння новітніх виробничих методик і технологій.

4. Категорія «матеріальне стимулювання та соціальне забезпечення» окреслює особливості встановлення пріоритетних об'єктів інтересу працівників при оцінці власної трудової діяльності, що саме по собі й аргуме-

нтує її значущість у процесі діагностики внутрішньої соціальної ефективності [12]. Для згаданої категорії також було виділено п'ять оціночних параметрів:

- адекватність заробітної плати обсягам виконаної роботи;
- виплата премій, фінансової допомоги та інших соціальних дотацій;
- можливість пільгового санаторно-курортного оздоровлення та відпочинку;
- забезпечення безоплатним харчуванням, проїздом, лікуванням і т.д.;
- можливість придбання виробленої продукції за пільговою ціною.

5. Категорія «умови праці» змістовно охоплює собою цілісну систему, що включає виробничі, санітарно-гігієнічні, психофізіологічні, естетичні та соціальні фактори виробничого процесу, які безпосередньо впливають на кінцевий результат конкретного виробництва шляхом впливу на загальний стан і працездатність кожного працівника [13]. Таким чином, діагностику внутрішньої соціальної ефективності за представленою категорією пропонується здійснювати за такими параметрами:

- автоматизація трудомістких операцій;
- забезпеченість сучасними засобами виробництва;
- забезпеченість матеріальними ресурсами у процесі виробництва;
- дотримання умов чинного законодавства та колективного договору;
- безпека умов праці.

Отже, експрес-оцінювання внутрішньої соціальної ефективності пропонується проводити шляхом анонімного опитування, де 25 питань являють собою 25 оцінювальних параметрів. При цьому, на кожне питання існує п'ять варіантів відповідей, з можливістю обрати лише один варіант. Кожний варіант відповіді являє собою ціле число, котре відображає певний рівень досягнутої соціальної ефективності:

- 0 - параметра не існує;
- 1 - параметра систематично не дотримуються;
- 2 - параметра дотримуються частково;
- 3 - параметра дотримуються постійно;
- 4 - параметра дотримуються постійно з максимальною можливістю (еталонний рівень).

Особливістю наведеного науково-методичного підходу є й те, що оцінка соціальної ефективності здійснюється не лише керівниками підприємств, які певною мірою

виступають гарантами досягнення внутрішньої соціальної ефективності, а й співробітниками, які, насамперед, і утворюють найбільш численну групу суб'єктів внутрішньої соціальної ефективності. Таким чином, для отримання найбільш об'єктивних результатів опитувана група має складатися як з керівників різних рівнів, так і з рядових співробітників. Середня оцінка по кожному з оцінюваних параметрів розраховується за наступною формулою:

$$I_{\text{сер.п}} = \frac{I_{\text{к.п}} + I_{\text{п.п}}}{2},$$

де n - оцінюваний параметр; $I_{\text{сер.п}}$ - середня оцінка по параметру; $I_{\text{к.п}}$ - середня оцінка керівників; $I_{\text{п.п}}$ - середня оцінка працівників.

Остаточна оцінка внутрішньої соціальної ефективності являє собою суму оцінок за всіма п'ятьма категоріями МОВСЕ® (максимальна оцінка - 100 балів). У той же час загальна оцінка відображає рівень внутрішньої соціальної ефективності в умовах певного підприємства. З цією метою було виділено п'ять рівнів внутрішньої соціальної ефективності (табл.).

Характеристика рівнів внутрішньої соціальної ефективності

Рівень	Оцінка	Характеристика рівня соціальної ефективності
I	(0-20)	Інтереси працівників взагалі не враховуються, або враховуються із значними обмеженнями. Відсутня можливість професійного та особистого розвитку. Для подальшого розвитку керівництву необхідно докорінно переглянути кадрову політику підприємства
II	(21-40)	Підприємство має потенціал для підвищення внутрішньої соціальної ефективності, однак цей потенціал використовується не повною мірою. Керівникам необхідно виваженіше підійти до формування кадрової політики з урахуванням інтересів колективу
III	(41-60)	Підприємство уже досягло певного рівня внутрішньої соціальної ефективності. На цьому етапі необхідне постійне удосконалення кадрової політики та комунікативних процесів задля формування єдиних корпоративних цілей та поліпшення соціальних результатів
IV	(61-80)	Значного рівня внутрішньої соціальної ефективності досягнуто за всіма параметрами. Необхідно підтримувати наявну динаміку та почати удосконалення проблемних критеріїв
V	(81-100)	Досягнуто максимального рівня внутрішньої соціальної ефективності, усі складові соціальної ефективності та кадрової політики перебувають на еталонному рівні

Джерело: Розроблено автором.

Для наочного зображення результатів оцінки соціальної ефективності використовується пентаграма, на яку накладається

результат оцінки по конкретному підприємству (рис. 2).

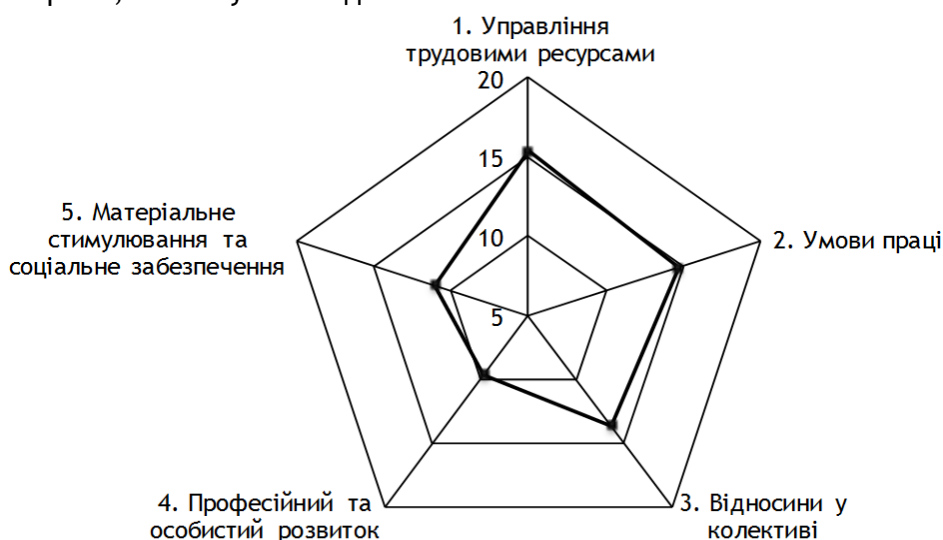

Рис. 2. Схема презентації результатів діагностики на основі МОВСЕ®

Джерело: Розроблено автором.

Разом із тим пропонується дворівнева система оцінки, за допомогою якої вбачається можливим дати визначення ще одному важливому соціальному показникові, а саме коефіцієнту ефективності соціально-кадрової політики. Основу цього визначення становить зіставлення загальних оцінок за окремою категорією, наданих керівництвом та працівниками.

Під час дослідження було виділено три рівні ефективності соціально-кадрової політики підприємства. Перший рівень представляється у вигляді недооцінки керівництвом ефективності (результативності) власної соціально-кадрової політики (значення коефіцієнта $-1 < -0,1$). Другий рівень - зона адекватної оцінки ($-0,1 \leq 0 \leq 0,1$). Третью рівню відповідає зона переоцінки керівництвом ефективності соціально-кадрової політики підприємства ($0,1 < 1$).

Висновки. Експрес-діагностика внутрішньої соціальної ефективності на основі МОВСЕ[©] дозволяє надати об'єктивну кількіс-

ну оцінку соціальним аспектам сільськогосподарського виробництва. Відібрані для діагностики параметри є об'єктом безпосередньої зацікавленості трудового колективу, який у свою чергу, будучи соціальною системою, і виступає за головного суб'єкта внутрішньої соціальної ефективності. При цьому запропонована в рамках МОВСЕ[©] двостороння система діагностики дозволяє керівництву сільськогосподарських підприємств отримати наочну оцінку адекватності власної соціально-кадрової політики, яка сама по собі значною мірою зумовлює отримання економічного результату виробництва.

Таким чином, застосування МОВСЕ[©] в умовах сучасних сільськогосподарських підприємств дозволить з найбільшою точністю визначити ступінь задоволення соціальних потреб працівників, як фактора підвищення ефективності та результативності сільськогосподарського виробництва.

Список бібліографічних посилань

1. Андрійчук В. Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу: [підруч. для студ. вищ. навч. закл.]. Київ : Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, 2015. 783 с.
2. Аниміца Е. Г., Сухих В. А. Социэкономика: системные представления, дефиниции, предметное поле. Пространственная организация общества. Екатеринбург : Уральский государственный экономический университет, 2007. С. 229-242.
3. Українська модель аграрного розвитку та її соціо-економічна переорієнтація : [наукова доповідь] / Бородина О. М., Геєць В. М., Гуторов А. О. та ін. Київ : Інститут економіки та прогнозування, 2012. 56 с.
4. Бородин Ф. М. Социэкономика. Стаття 1. Путь к господству над хозяйством. *Общественные науки и современность*. 2006. № 4. С. 122-136.
5. Дієсперов В. С. Эффективность деятельности сельскохозяйственных предприятий. *Агроінком*. 2013. № 1-3. С. 33-40.
6. Малік М. Й., Нужна О. А. Конкурентоспроможність аграрних підприємств: методологія і механізми : монографія. Київ : Інститут аграрної економіки, 2007. 270 с.
7. Ульяновченко О. В., Євчук Л. А., Гуторова І. В. Конкурентоспроможність сільськогосподарських підприємств та стратегічні аспекти її формування : [монографія]. Харків : Апостроф, 2011. 340 с.
8. Stone Wendy, Hughes Jody. Measuring Social Capital: Towards a standardised approach. *Paper presented at the 2002 Australasian Evaluation Society International Conference October/November 2002* - Wollongong Australia. URL : <https://evaluationcanada.ca/measuring-social-capital-towards-standardised-approach>.
9. Дієсперов В. С. Продуктивність праці - критерій стану і спроможності господарства. *Україна: аспекти праці*, 2006. № 3. С. 41-45.
10. Заяць Т. А. Продуктивність людських ресурсів України та регіональні можливості її забезпечення. *Україна: аспекти праці*, 2009. № 3 С. 25-29.
11. Garrido S. Plenty of trust, not much cooperation: Social capital and collective action in early twentieth century eastern Spain. *European Review of Economic History*. 2014. № 18. P. 413-432.

References

1. Andriichuk, V.H. (2015). *Ekonomika pidpriemstv ahro-promislovoho kompleksu: pidruch. [Economics of enterprises of the agroindustrial complex: tutorial]*. Kyiv: Kyivskiy natsionalnyi ekonomichnyi universytet imeni Vadyma Hetmana [In Ukrainian].
2. Anymytsa, E.H. & Sukhykh, V.A. (2007). *Sociojekonomika: sistemnye predstavlenija, definicii, predmetnoe pole. Prostranstvennaja organizacija obshhestva [Socioeconomics: system representations, definitions, subject field. Spatial organization of society]*. Ekaterinburg: Uralskij gosudarstvennyj jekonomicheskij universitet [In Russian].
3. Borodina, O.M., Heiets, V.M., Hutorov, A.O., et al. (2012). *Ukrainska model ahrarnoho rozvytku ta yii sotsioekonomichna pereoriantatsiia : naukova dopovid [Ukrainian model of agrarian development and its socioeconomic reorientation: scientific report]*. Kyiv: Instytut ekonomiky ta prohnozuvannia [In Ukrainian].
4. Borodkin, F.M. (2006). *Sociojekonomika. Statja 1. Put k gospodstvu nad hozjajstvom [Socioeconomics. Article 1. The way to dominate the economy]*. *Obshhestvennye nauki i sovremennost*, 4, pp. 122-136 [In Russian].
5. Djesperov, V.S. (2013). *Jefferktivnost dejatelnosti selskohozjajstvennyh predprijatij [Efficiency of the activity of agricultural enterprises]*. *Ahroinkom*, 1-3, pp. 33-40 [In Russian].
6. Malik, M.Y. & Nuzhna, O.A. (2007). *Konkurentospromozhnist ahrarnykh pidpriemstv: metodolohiia i mekhanizmy : monohrafiia [Competitiveness of agrarian enterprises: methodology and mechanisms: monograph]*. Kyiv: Instytut ahrarnoi ekonomiky [In Ukrainian].
7. Ulianchenko, O.V., Yevchuk, L.A., & Hutorova, I.V. (2011). *Konkurentospromozhnist silskohospodarskykh pidpriemstv ta stratehichni aspekty yii formuvannia : monohrafiia [Competitiveness of agricultural enterprises and strategic aspects of its formation: monograph]*. Kharkiv: Apostrof [In Ukrainian].
8. Stone, W. & Hughes, J. (2002). *Measuring social capital: towards a standardized approach. Wollongong Australia: Australasian Evaluation Society International Conference October/November 2002*. Retrieved from: <https://evaluationcanada.ca/measuring-social-capital-towards-standardised-approach> [In English].

12. Kharchyshyna O. Corporate social responsibility: literature review. Modern problems of management: economics, education, health care and pharmacy: 2nd International Scientific Conference, 23-27 October, 2014: conference proceedings. Opole (Poland): WSZiA, 2014. P. 33-35.

13. Технології управління персоналом : монографія / Гавриш О. А., Довгань Л. Є., Крейдич І. М., Семенченко Н.В. Київ: НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського», 2017. 528 с.

9. Diiesperov, V.S. (2006). Produktyvnist pratsi - kryterii stanu i spromozhnosti hospodarstva [Labor productivity - a criterion of the state and capacity of the economy]. *Ukraina: aspekty pratsi*, 3, pp. 41-45 [In Ukrainian].

10. Zaiats, T.A. (2009). Produktyvnist liudskykh resursiv Ukrainy ta rehionalni mozhlyvosti yii zabezpechennia [Productivity of human resources of Ukraine and regional possibilities of its provision]. *Ukraina: aspekty pratsi*, 3, pp. 25-29 [In Ukrainian].

11. Garrido, S. (2014). Plenty of trust, not much cooperation: social capital and collective action in early twentieth century Eastern Spain. *European Review of Economic History*, 18, pp. 413-432 [In English].

12. Kharchyshyna, O. (2014). Corporate social responsibility: literature review. *Modern problems of management: economics, education, health care and pharmacy: 2nd International Scientific Conference*. (pp. 33-35). Poland: Opole: WSZiA [In English].

13. Havrysh, O.A., Dovhan, L.Ye., Kreidych, I.M., & Semchenko, N.V. (2017). *Tekhnologii upravlinnia personalom : monohrafiia [Technology of personnel management: monograph]*. Kyiv: NTUU "KPI imeni Ihoria Sikorskoho" [In Ukrainian].

Ksonova O.V. Express diagnosis of internal social efficiency of agricultural enterprises: methodical provision

The purpose of the article is to define an indicator for internal social efficiency of agricultural enterprises and to present author's method for express diagnosis of internal social effectiveness.

Research methods. In the research process the following scientific methods have been used: analysis and synthesis, theoretical generalization, abstract and logical method, in particular methods of induction and deduction for refinement of the research categorical-conceptual apparatus, modelling for determining criteria for diagnosis and their interaction. The main hypothesis of the research is that internal social efficiency includes five parameters included in the outlined evaluation model.

Research results. Two components of social efficiency of agricultural production have been allocated. External social performance is a qualitative characteristic of production process, reflecting a satisfaction level of social needs in some product or service. Internal social efficiency is a qualitative characteristic of production, which characterizes a satisfaction level in production process of subject's needs directly involved in the process.

Internal social efficiency includes five main categories: "Management of labour resources", "Relationships in the team", "Professional and personal development", "Material incentives and social security", "Working conditions".

Elements of scientific novelty. It is presented the author's method of express diagnostics (MAISE[®]) of agricultural enterprises activity, which is based on the most objective and significant parameters, allows to give a quantitative estimation of internal social efficiency. The aforementioned technique is protected by "Certificate of registration of copyright to work".

Practical significance. The express diagnosis of internal social efficiency on basis of MAISE[®] allows agricultural enterprises to get the most complete and objective characterization of their own internal social efficiency on basis of complex analysis, to identify the strengths and weaknesses of social and personnel policies, as well as prior directions for its improvement aimed at the most effective use of personnel potential of enterprise. Tabl.: 1. Figs.: 2. Refs.: 13.

Keywords: social efficiency; methodology; model; express diagnostics; criteria; social and personnel policy.

Ksonova Olena Valeriivna - candidate of economic sciences, senior research fellow of the department of organization of scientific research and innovation development, secretary of the council of young scientists, National Scientific Centre "Institute of Agrarian Economics" (10, Heroiv Oborony st., Kyiv)
E-mail: ksenova89@gmail.com

Ксёнова Е.В. Экспресс-диагностика внутренней социальной эффективности сельскохозяйственных предприятий: методическое обеспечение

Цель статьи - дать определение показателю внутренней социальной эффективности сельскохозяйственных предприятий. Представить авторскую методику экспресс-диагностики внутренней социальной эффективности.

Методика исследования. Используются методы анализа и синтеза, теоретического обобщения, абстрактно-логический метод, в частности приемы индукции и дедукции (при уточнении категориально-понятийного аппарата исследования), моделирования (при определении диагностируемых критериев и их взаимодействия). Основной гипотезой исследования является то, что внутренняя социальная эффективность включает пять параметров, которые вошли в обозначенную модель оценки.

Результаты исследования. Выделены две составляющие социальной эффективности производства сельскохозяйственной продукции. Внешняя социальная эффективность - качественная характеристика производственного процесса, отражающая уровень удовлетворения общественных потребностей в определенном товаре или услуге. Внутренняя социальная эффективность - качественная характеристика производства, характеризующая уровень удовлетворения в процессе производства потребностей субъектов, непосредственно в нём действовавших.

Внутренняя социальная эффективность включает в себя пять основных категорий: «управление трудовыми ресурсами», «взаимоотношения в коллективе», «профессиональное и личное развитие», «материальное стимулирование и социальное обеспечение», «условия труда».

Элементы научной новизны. Предложенная авторская методика экспресс-диагностики (МОВСЭ[®]) деятельности сельскохозяйственных предприятий, основанная на наиболее объективных и значимых параметрах, позволяет дать количественную оценку внутренней социальной эффективности. Указанная методика защищена «Свидетельством о регистрации авторского права на произведение».

Практическая значимость. Экспресс-диагностика внутренней социальной эффективности на основе МОВСЭ® позволяет руководству сельскохозяйственных предприятий получить наиболее полную и объективную характеристику внутренней социальной эффективности предприятия на основе комплексного анализа, выявить сильные и слабые места социально-кадровой политики, а также приоритетные направления для ее усовершенствования с целью эффективного использования кадрового потенциала. Табл.: 1. Илл.: 2. Библиогр.: 13.

Ключевые слова: социальная эффективность; методика; модель; экспресс-диагностика; критерии; социально-кадровая политика.

Ксёнова Елена Валерьевна - кандидат экономических наук, старший научный сотрудник отдела организации научных исследований и инновационного развития, Национальный научный центр «Институт аграрной экономики» (г. Киев, ул. Героев Оборона, 10)

E-mail: ksenova89@gmail.com

Стаття надійшла до редакції 02.11.2018 р.

Фахове рецензування: 06.12.2018 р.

Бібліографічний опис для цитування:

Ксёнова О. В. Експрес-діагностика внутрішньої соціальної ефективності сільськогосподарських підприємств: методичне забезпечення. *Економіка АПК*. 2018. № 12. С. 50 – 57.

* * *

Новини АПК

Новорічний стіл-2019 обійдеться українцям у 1535 гривень – Микола Пугачов

У середньому по Україні вартість новорічного столу 2019 року для української сім'ї з 4 осіб підвищиться порівняно з вартістю новорічного столу-2018 майже на 20% і складе 1535 грн, поінформував заступник директора Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки», член-кореспондент НААН Микола Пугачов.

За його словами, для оцінки було взято новорічне меню зі страв, які є традиційними для столу середньостатистичної родини: салати, м'ясні та рибні продукти, овочі, фрукти, хлібобулочні та кондитерські вироби, напої тощо.

За розрахунками науковців Інституту аграрної економіки, 3 кг салату «Олів'є» традиційної рецептури обійдеться у 129,76 грн. Це на 25% більше, ніж при святкуванні Нового 2018 року. Найдорожчими інгредієнтами страви є ковбаса - 53,08 грн за 0,5 кг, 0,5 кг зеленого горошку - 27 грн, 6 яєць - 15,10 грн та 180 г майонезу - 9,50 грн. Ще у 25,08 грн обійдеться цибуля, морква, картопля та солоні огірки.

Трохи дешевше - 118,32 грн - коштуватиме салат «Оселедець під шубою» (1,5 кг). Левову частку його вартості складе філе оселедця - 100 грн за 0,5 кг. Майонез обійдеться у 9,50 грн, морква - 2,38 грн (1 шт.), буряк - 2,35 грн (1 шт.), цибуля - 2,15 грн (1 шт.), картопля - 1,94 грн (2 шт.).

Суттєво зростуть витрати на м'ясні продукти, зазначив Микола Пугачов. Півкіло нарізки з сирокоченої ковбаси «Салям» коштуватиме, в середньому, 80 грн, стільки ж підчеревини копченої - 75 грн, а биток зі свинини свіжий - 78,50 грн. За 1 кг філе курячого свіжого доведеться заплатити, в середньому, 111 грн. Загалом, вартість 2,5 кг м'ясних продуктів на новорічному столі складе 344,50 грн.

Традиційний для українського столу оселедець (0,5 кг філе) обійдеться у 100 грн, твердий сир (300 г) - 54 грн і пачка масла вершкового (200 г) - 32,25 грн.

Вартість овочів на новорічному столі складе, в середньому, 159,48 грн. Картопля (2 кг) коштуватиме цього року 13,84 грн, гриби (1 кг) - 47,90 грн, перець солодкий (0,5 кг) - 51 грн, огірки свіжі (0,5 кг) - 16,77 грн, помідори свіжі (1 кг) - 29,97 грн.

Фрукти на святковому столі обійдуться у 78 грн. За 2 кг мандаринів заплатимо 50 грн., 1 кг бананів обійдеться, в середньому, у 22 грн, лимон (200 г) - 6 грн.

Батон білого хліба (1 кг) коштуватиме 19,89 грн, а шоколадні цукерки - 170 грн за 1 кг.

Пляшка шампанського (0,75 л) обійдеться у 98 грн. У півтора рази більше - 155 грн - доведеться заплатити за пляшку (0,5 л) коньяку.

Безалкогольні напої обійдуться у 76,10 грн. За 2 л соку доведеться заплатити 38,30 грн, за мінеральну воду (1,5 л) - 11,30 грн, за солодку воду (2 л) - 26,50 грн.

Сім'ям, які мають можливість купувати делікатеси, доведеться додатково заплатити близько 470 грн. Баночка червоної ікри (120 г) обійдеться у 250 грн, а 200 г червоної риби - у 220 грн. Відтак вартість новорічного столу з делікатесами підвищиться до 2005,30 грн, зауважив експерт.

Вартість бюджетного варіанта новорічного столу у Києві складе 1647,60 грн, що на 13,6% більше вартості новорічного столу 2018 року. Стіл з делікатесами обійдеться мешканцям столиці у 2157,60 грн, зазначив Микола Пугачов.

Прес-служба ННЦ «Інститут аграрної економіки»